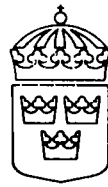

Utbildningsutskottets yttrande

1985/86:2 y

över krav på studieintyg för högskolestuderande från läroanstalten vid delutbetalningar av studiemedel (prop. 1985/86:100)

UbU
1985/86:2 y

Till socialförsäkringsutskottet

Genom beslut den 25 februari 1986 har socialförsäkringsutskottet hemställt om yttrande från utbildningsutskottet över dels proposition 1985/86:100, bil. 10, punkt E 4, såvitt avser krav på studieintyg för högskolestuderande från läroanstalten vid båda delutbetalningarna av studiemedel under samma termin, dels motionerna 1985/86:Sf426 yrkande 12, 1985/86:Sf429 och 1985/86:Sf431 yrkande 3.

Utgångspunkter

Studiemedel betalas för närvarande ut två gånger per termin. Alla studerande som får studiemedel finns upptagna i ett datorbaserat utbetalningsregister hos centrala studiestödsnämnden (CSN). Blanketter för studiemedelsrekvisition skrivs ut maskinellt och skickas till den studerande ca en vecka före terminsstarten och ca två veckor före första dagen i andra utbetalningsperioden under terminen.

För den första utbetalningen på terminen gäller att studiemedelsmottagaren skall försäkra att han eller hon studerar vid angiven läroanstalt i den omfattning som beslutet om studiemedel avser. Vidare skall genom intyg från läroanstalten styrkas att personen i fråga är registrerad och i övrigt bedöms ha fullgjort vad som ankommer på en studerande vid läroanstalten.

För den andra utbetalningen på terminen krävs för närvarande endast studieförsäkran från den studerande.

Propositionen

Föredragande statsrådet anser att den studerande skall lämna av läroanstalten utfärdat studieintyg inte bara vid terminens början utan också innan studiemedelsbeloppet för den andra hälften av terminen får utbetalas. Avsikten med den förändrade rutinen är att minska summan oriktigt utbetalade studiemedel.

Motionerna

I motionerna 1985/86:Sf426 (vpk) yrkande 12, 1985/86:Sf429 (c) och 1985/86:Sf431 (m) yrkande 3 ifrågasätts den ordning som avses bli införd. I

motion 1985/86:Sf429 anføres att administrationen vid högskolan härigenom skulle öka och att det är osäkert om man gör några större besparingar genom utbetalningskontroll.

UbU 1985/86:2 y

Utskottet

Regeringen räknar med att 4,7 miljarder kronor under år 1986 kommer att betalas ut i studiemedel. För samma år beräknas 1,3 miljarder kronor återbetalas till staten. Studiemedlen räknas som en utgift på riksstaten. Reglerna för återbetalning av studiemedel är sådana att den studerande normalt får betydande subventioner på grund av låneavgiftens nivå och kredittidens längd.

Den generella rätten till studiemedel avser 12 terminer. Antalet studiemedelstagare inom högskolan är för närvarande ca 120 000. Normalbeloppet för en studerande utan barntillägg är för hel termin 16 900 kr. Det förekommer att studerande antingen avslutar en längre högskoleutbildning genom en sluttentamen vid terminens mitt eller avbryter sina studier för gott kort efter terminsstarten. Trots detta kan den andra delutbetalningen av studiemedel kvitteras ut. Antalet felaktiga utbetalningar av studiemedel vid terminens mitt antas av CSN och utbildningsdepartementet vara stort. Således beräknade CSN redan i sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 en besparing om 25 milj. kr. genom den nu aktuella åtgärden för utbetalningskontroll. Enligt vad utskottet erfarit från utbildningsdepartementet kan motsvarande belopp för budgetåret 1986/87 uppskattas till mellan 25 och 45 milj. kr. Ett något lägre belopp utgör grund för medelsberäkningen i budgetpropositionen. Härtill kommer minskade kostnader för bl. a. administrationen av återkrav i de fall studieavbrotten upptäcks (utredningsarbete, domstol, kronofogde, eventuell avskrivning). Kravet på studieintyg vid andra utbetalningstillfället skulle minska antalet återkravsärenden.

Anslagen till lärarlöner m. m. för grundläggande högskoleutbildning är för budgetåret 1986/87 ca 3,2 miljarder kronor. Anslaget till studiemedel är för samma budgetår 4,7 miljarder kronor, varav ca två tredjedelar avser högskolestuderande. Utskottet vill erinra om de häda beloppen med hänsyn till att anslagen till grundläggande högskoleutbildning och till studiemedel är en samlad resurs för högskolan.

Förutsättningarna för en kontroll av att utbetalade studiemedel används för sitt ändamål – studier – saknas om den inte sker i samverkan med läroanstalterna. Högskoleenheterna och studiemedelsnämnderna har ett gemensamt ansvar för att studiemedlen används för avsett ändamål.

För närvarande hanteras studieintygen som krävs vid det första utbetalningstillfället under en termin i princip manuellt. Det bör dock noteras att Chalmers tekniska högskola (CTH) sedan år 1975 bedrivit en ADB-baserad försöksverksamhet med nya former för bl. a. studieintyg. Försöksverksamheten har enligt CTH utvecklats väl. Efter riksdagens enhälliga tillkännagivande vid riksmötet 1984/85 (UbU 1984/85:14 s. 2–3, rskr. 1984/85:174) bedrivs i dag inom högskolan i övrigt försöksverksamhet med LADOK (lokalt ADB-baserat studiedokumentationssystem). Universitets- och högskoleämbetet (UIA) har nyligen till regeringen lämnat in en tidplan för

arbetet med LADOK, av vilken framgår att ett stort antal högskoleenheter önskar övergå till LADOK redan budgetåret 1987/88. Enligt UHÄ går det emellertid inte att tillmötesgå både de många önskemålen om övergång till LADOK redan läsåret 1987/88 och önskemålen om medel för investerings- och utvecklingskostnader, om inte särskilda medel finns tillgängliga under budgetåret 1986/87.

Regeringen har nyligen – i enlighet med tillträdesutredningens förslag – uppdragit åt UHÄ och CSN att i samråd analysera möjligheterna att samverka i fråga om antagning, studiestöd och studiedokumentation. Enligt vad utskottet inhämtat från UHÄ är man från ämbetets sida beredd att i detta sammanhang och vid utvecklingen av LADOK även behandla frågan om studieintyg vid mitten av termin.

Dåvarande utbildningsminister Wikström anmälde i proposition 1981/82:100, bil. 10 (s. 614–615) för riksdagen att det i ett läge där det är angeläget att hushålla med resurserna är särskilt väsentligt att förhindra att studiemedel betalas ut oberättigat. Han sade sig skola återkomma till regeringen med förslag som gör det möjligt för CSN att göra studiekontrollen på ett mera flexibelt sätt än dittills. Riksdagen hade ingen erinran häremot (SfU 1981/82:8, rskr. 1981/82:186). På grundval härav erhöll 4 kap. 27 § studiestödsförordningen sin nuvarande lydelse: "Studiemedel får betalas ut endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka medlen beviljats enligt de närmare bestämmelser som centrala studiestödsnämnden meddelar."

Frågan om antalet studieintyg per termin är således inte bunden med riksdagen.

Utskottet anser att frågor av denna karaktär även i fortsättningen bör avgöras på myndighetsnivå. Utskottet förutsätter att administrativa åtgärder för att åstadkomma en bättre utbetalningskontroll begränsas i största möjliga utsträckning. Utskottet bedömer att det i propositionen föreslagna systemet nu skulle medföra ett administrativt merarbete. Vidare vill utskottet i sammanhanget erinra om de förändrade möjligheterna gällande återbetalning av outnyttjade studiemedel. Enligt budgetpropositionen (bil. 10 s. 367) kommer detta att kunna ske utan tillämpning av gängse återbetalningsregler.

Utskottet anser att socialförsäkringsutskottet med anledning av propositionen och de ifrågakvarande motionsyrkandena bör föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad utbildningsutskottet anfört om att frågor av denna karaktär bör avgöras på myndighetsnivå samt att största möjliga begränsning av de administrativa åtgärderna bör ske i samband med framtida förändrade utbetalningsrutiner för studiemedel.

Stockholm den 17 april 1986

På utbildningsutskottets vägnar

Georg Andersson

Närvarande: Georg Andersson (s), Pär Granstedt (c), Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Ylva Annerstedt (fp), Lars Svensson (s), Birgitta Rydlic (m), Ingvar Johnsson (s), Barbro Nilsson (s), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Marita Bengtsson (s) och Birger Hagård (m).

UbU 1985/86:2 y